

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: ANETA MICHALSKA-WARIAS

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem roku i miejsca ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

- 1997 – egzamin magisterski na Wydziale Humanistycznym UMCS w Lublinie, kierunek ANGLISTYKA, złożony z wynikiem bardzo dobrym
- 1998 – egzamin magisterski na Wydziale Prawa i Administracji UMCS w Lublinie, kierunek PRAWO, złożony z wynikiem bardzo dobrym
- 2006 – publiczna obrona rozprawy doktorskiej pt. „Przestępczość zorganizowana i prawnokarne formy jej przeciwdziałania” na Wydziale Prawa i Administracji UMCS w Lublinie, promotor: Prof. dr hab. Tadeusz Bojarski, recenzenci: Prof. dr hab. Emil W. Pływaczewski, Prof. dr hab. L. Tyszkiewicz

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

- od 1.10.1998 – asystent w Zakładzie Prawa Karnego i Kryminologii, a po przekształceniu jednostki – w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii Wydziału Prawa i Administracji UMCS w Lublinie
- od 1.05.2006 – adiunkt w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii Wydziału Prawa i Administracji UMCS w Lublinie

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595)

„Zgwałcenie w małżeństwie. Studium prawnokarne i kryminologiczne”, Warszawa 2016, Wyd. Wolters Kluwer, ss. 543

Praca dotyczy zgwałcenia w małżeństwie w ujęciu polskiego prawa karnego, na tle porównawczym, a także w praktyce organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Jest to pierwsze tak obszerne opracowanie poświęcone tej problematyce na gruncie prawa polskiego, bowiem tematyka ta spotykała się dotąd z dość ograniczonym zainteresowaniem przedstawicieli doktryny prawa karnego, co wiązało się zresztą z faktem, że – w przeciwieństwie do państw Europy Zachodniej oraz Stanów Zjednoczonych – karalność zgwałcenia w małżeństwie nie budziła w Polsce od wejścia w życie kodeksu karnego z 1969 r. żadnych wątpliwości.

Zasadniczym celem opracowania była próba dokonania na gruncie prawa polskiego kompleksowej analizy zarówno ustawowego typu przestępstwa zgwałcenia pod kątem specyfiki jego stosowania w sprawach dotyczących zgwałcenia w małżeństwie (oraz w wykazujących analogiczną specyfikę sprawach dotyczących zgwałcenia przez konkubenta), a także przybliżenie czytelnikowi burzliwej historii i aktualnych uregulowań tego przestępstwa przede wszystkim w wybranych państwach Europy Zachodniej oraz Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, z uwzględnieniem jednak także regulacji występujących w innych państwach świata i innych kręgach kulturowych, a także międzynarodowych aktów prawnych odnoszących się do przemocy seksualnej między małżonkami lub konkubentami. Analiza polskich regulacji prawnych miała na celu ustalenie, na czym – mimo braku szczególnego typu zgwałcenia w małżeństwie lub konkubinacie – polegać mogą ewentualne trudności w stosowaniu art. 197 k.k. do zgwałcenia na szkodę małżonka lub konkubenta, a także, w jaki sposób fakt istnienia szczególnej relacji intymnej pomiędzy sprawcą i ofiarą zgwałcenia może przekładać się na prawnokarną ocenę tego typu zachowań.

Z kolei przeprowadzone badania aktowe służyć miały przede wszystkim ustaleniu kryminologicznego obrazu przestępstwa zgwałcenia w małżeństwie lub konkubinacie. Zbadane akta spraw, w których wszczęto lub odmówiono wszczęcia śledztwa w latach 2006-2009 w całej Polsce stanowiły na tyle duży materiał badawczy, że na ich podstawie można było dokonać pewnych uogólnień dotyczących zarówno tego, jakie stany faktyczne zgłaszane są organom ścigania jako zgwałcenie przez małżonka lub konkubenta, a także jaka jest praktyka organów ścigania i sądów w tym zakresie.

Praca składa się z sześciu rozdziałów. W rozdziale pierwszym omówione zostało zjawisko zgwałcenia w małżeństwie jako szczególna forma przemocy w rodzinie. Przedstawiono zatem wyniki dotychczasowych badań (prowadzonych głównie na gruncie amerykańskim i zachodnioeuropejskim) dotyczących charakterystyki zgwałcenia w małżeństwie jako pewnego fenomenu społecznego. Wskazano także na skutki fizyczne i psychiczne tego typu zgwałceń, a także przedstawiono wyniki badań odnoszących się do społecznej percepcji i oceny tego zjawiska. W rozdziale wskazano także na niektóre ankietowe badania dotyczące przemocy w rodzinie, w tym przemocy o charakterze seksualnym. Podkreślono przy tym, że zgwałcenie stanowi zwykle tylko jeden z aspektów tak rozumianej przemocy, a zatem tego typu badania rzadko pozwalają na ustalenie, jaka jest rzeczywista skala tego zjawiska (odrębnym problemem wymagającym podkreślenia jest występowanie pewnych różnic w definicjach zgwałcenia w różnych systemach prawnych, co dodatkowo może utrudniać czynienie porównań co do skali tego zjawiska w różnych porządkach prawnych). Wskazano też na trudności z precyzyjnym określeniem skutków zgwałcenia w małżeństwie z uwagi na to, że ofiary tego przestępstwa często są jednocześnie ofiarami przemocy w rodzinie jako takiej, a tym samym nie zawsze możliwe jest oddzielenie od siebie następstw (tak fizycznych, jak i psychicznych) stosowania wobec ofiary obu form przemocy.

Rozdział II pracy ma charakter prawnoporównawczy, przy czym szczególną uwagę poświęcono regulacjom angielskim i amerykańskim z tego powodu, że w tych państwach zjawisko to od kilkadziesiąt lat stanowi przedmiot istotnych refleksji przedstawicieli nauki. Na gruncie angielskim i amerykańskim niezwykle ważny wpływ na zmianę podejścia do zjawiska zgwałcenia w małżeństwie miał ruch feministyczny, zatem także tym kwestiom poświęcono uwagę, choć współczesne poglądy najbardziej radykalnych odłamów feminizmu na samą istotę zgwałcenia nie przełożyły się na przyjmowane rozwiązania prawne. Ponadto scharakteryzowano uregulowania prawne w historycznie wyodrębnionych grupach państw europejskich (poza systemem anglosaskim, było to: prawo państw kręgu romańskiego, germańskiego oraz państw Europy Środkowej i Wschodniej, potraktowanych łącznie głównie z powodu specyfiki rozwoju ich prawa karnego w II połowie XX w.). Przedstawiono też dane dotyczące karalności zgwałcenia w małżeństwie lub jej braku w wybranych państwach świata (takich jak np. Indie, Republika Południowej Afryki czy

Nigeria). W rozdziale znalazły się też uwagi na temat regulacji prawa międzynarodowego odnoszących się do problemu przemocy o charakterze seksualnym, widzianej zresztą często jako element dyskryminacji kobiet. Dokonana analiza prawa różnych państw w zakresie prawnokarnej reakcji na zgwałcenie w małżeństwie pozwoliła na wyodrębnienie czterech funkcjonujących obecnie modeli prawnokarnej reakcji na tego typu czyny. Model pierwszy zakłada niekaralność wymuszania kontaktów seksualnych na żonie i występuje współcześnie np. w Indiach czy Nigerii, a był typowy dla dawnego prawa wszystkich państw europejskich. Model drugi przyjmuje jako zasadę karalność zgwałcenia w małżeństwie (i ewentualnie konkubinacie), jednak z pewnymi ograniczeniami w stosunku do ogólnych zasad odpowiedzialności za zgwałcenie. Do tego modelu można byłoby zaliczyć przede wszystkim regulacje przyjmowane w części ustawodawstw stanowych w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, gdzie prawo wielu stanów przewiduje karalność tylko najpoważniejszych ataków na wolność seksualną małżonka sprawcy, podczas gdy zachowania pozbawione np. elementu przemocy nie skutkują już odpowiedzialnością karną. Model trzeci, typowy dla większości państw europejskich, w tym Polski, zakłada odpowiedzialność za zgwałcenie małżonka na ogólnych zasadach, a charakterystyczny dla niego jest brak jakiegokolwiek formalnego wyróżnienia zgwałcenia w małżeństwie. Natomiast model czwarty to model, w którym zgwałcenie małżonka (i innych osób połączonych bliskimi więzami intymnymi ze sprawcą) uznawane jest za kwalifikowany typ zgwałcenia, zagrożony surowszą karą – takie rozwiązanie przyjął np. ustawodawca francuski i włoski.

Rozdział III pracy dotyczy specyfiki zgwałcenia w małżeństwie widzianej przez pryzmat ustawowego typu przestępstwa zgwałcenia. Posługując się metodą formalno-dogmatyczną dokonano w nim analizy ustawowych znamion przestępstwa zgwałcenia właśnie pod kątem oceny stanów faktycznych zgwałcenia w małżeństwie. Podkreślono w nim, że polskie prawo nie wyróżnia formalnie takiego typu zgwałcenia (co zresztą wydaje się ujęciem jak najbardziej prawidłowym) a zatem co do zasady zgwałcenie w małżeństwie powinno być traktowane jak każde inne zgwałcenie. Jednak istnienie więzi małżeńskiej pomiędzy sprawcą a ofiarą może rzutować na prawnokarne oceny stanów faktycznych, w których dochodzi do wymuszenia kontaktu seksualnego na małżonku. Fakt pozostawiania sprawcy i ofiary zgwałcenia w związku małżeńskim może pośrednio wpływać chociażby na

ocenę stopnia społecznej szkodliwości takiego czynu, zarówno obniżając ten stopień, jak i go podnosząc. W tych przypadkach, w których naruszenie wolności seksualnej małżonka ma charakter incydentalny i nie charakteryzuje się brutalnością czy okrucieństwem, a po wystąpieniu zgwałcenia małżonkowie nadal pozostają w związku i utrzymują konsensualne kontakty seksualne, można zakładać niższy stopień społecznej szkodliwości takiego zachowania, związany z brakiem szczególnie dotkliwych skutków dla pokrzywdzonego. Z kolei wyjątkowa brutalność sprawcy, dążenie do poniżenia ofiary i zadania jej dodatkowych cierpień bądź współdziałanie sprawcy z innymi osobami w popełnieniu tego czynu, szczególnie gdy te inne osoby obcuja płciowo z ofiarą, powinno być oceniane jako zachowanie wyjątkowo naganne i społecznie szkodliwe. Z racji istnienia więzi małżeńskiej sprawca narusza bowiem nie tylko ogólny zakaz prawnokarny, lecz także wynikający z prawa rodzinnego i obowiązujących norm moralnych nakaz szczególnej troski o osobę bliską. Kolejną kwestią specyficzną dla zgwałcenia w małżeństwie jest istnienie domniemanej zgody małżonków na obcowanie płciowe, z czego wynika konieczność szczególnie wnikliwego analizowania przez sądy strony podmiotowej tego przestępstwa. Każde bowiem z małżonków ma prawo zakładać zgodę drugiego na kontakty intymne, a w przypadku występowania jedynie np. słabego oporu słownego rodzić się może pytanie o świadomość sprawcy, że opór ten nie był pozorowany. W przypadku takiego słabego oporu, gdy małżonek ulega ostatecznie „dla świętego spokoju”, wątpliwa jest realizacja przez sprawcę znamion sposobu doprowadzenia do niechcianego kontaktu seksualnego. Podkreślono przy tym, że w przypadku istnienia między sprawcą a ofiarą relacji małżeńskiej, wnikliwego badania wymaga też zawsze kontekst sytuacyjny, w jakim dochodzi do wymuszenia czynności seksualnych. Z jednej strony bowiem faktyczny brak wyraźniejszego oporu czy poprzestawanie na oporze słownym może oznaczać, że nie doszło w ogóle do realizacji znamion zgwałcenia, gdyż sprawca nie zastosował żadnej ze wskazanych w art. 197 § 1 k.k. bezprawnych metod wymuszenia uległości ofiary, z drugiej jednak strony, jeśli tak słaby opór manifestuje małżonek, który jest także ofiarą znęcania i obawia się sprawcy, wiedząc, że bardziej intensywne formy oporu mogą oznaczać narażenie się na dodatkowe cierpienia, otwarte pozostaje pytanie o możliwość uznania, że sposobem doprowadzenia ofiary do czynności seksualnych była dorozumiana groźba (tu jednak także mogą pojawić się trudności z udowodnieniem strony podmiotowej). W pracy zwrócono

uwagę na to, że w tych stanach faktycznych, w których wymuszanie kontaktów seksualnych stanowi fragment znęcania, a jednocześnie udowodnienie realizacji znamion zgwałcenia może napotykać pewne trudności, nie ma żadnych przeszkód, by sąd uznał tę część zachowań sprawcy właśnie za jeden z przejawów znęcania i uwzględnił to, oceniając stopień społecznej szkodliwości tego czynu i wymierzając sprawcy karę.

Z istnieniem domniemania zgody małżonków na kontakty seksualne łączy się też możliwość wystąpienia po stronie sprawcy błędu w tym zakresie, co także rzutować będzie na możliwość postawienia mu zarzutów. Ta kwestia wymaga szczególnego badania w tych stanach faktycznych, w których ofiara manifestowała bardzo słaby opór fizyczny lub poprzestała tylko na oporze słownym. W tym samym rozdziale omówiono także np. specyficzne dla zgwałcenia w małżeństwie kwestie związane z formami popełnienia przestępstwa, wymiarem kary czy zbiegiem przepisów. Szczególnie ważny tak z teoretycznego, jak i praktycznego punktu widzenia okazał się problem zbiegu znęcania nad małżonkiem i zgwałcenia go. Ocena tego typu stanów faktycznych może być dokonywana tylko *in concreto*, przy czym – co podkreślono w pracy – możliwe są bardzo różne rozwiązania. W praktyce wystąpić może zatem zarówno rzeczywisty zbieg przestępstw prowadzący do wymierzenia kary łącznej, jak i zbieg przepisów skutkujący kumulatywną kwalifikacją prawną. W tych wszystkich stanach faktycznych, w których zgwałcenie, występujące w trakcie ustalonego czasu znęcania, daje się wyraźnie odróżnić od innych zachowań sprawcy stanowiących przejawy znęcania, wyodrębnienie tego czynu wydaje się jak najbardziej uzasadnione. Szczególnie w tych stanach faktycznych, w których znęcanie trwało przez dłuższy czas, a w tym samym okresie doszło także do jednego czy kilku ataków na wolność seksualną ofiary, prawidłowe jest uznawanie zgwałcenia za odrębny czyn zabroniony. Jednak w tych stanach faktycznych, w których ataki na wolność seksualną małżonka powtarzają się i stanowią w istocie jedno z ważniejszych przejawów znęcania, prawidłowe jest przyjmowanie, że takie znęcanie i zgwałcenia stanowią w istocie jeden czyn zabroniony kwalifikowany na podstawie art. 197 i 207 k.k.

W części dotyczącej wymiaru kary zwrócono uwagę m.in. na nowe możliwości reakcji na zgwałcenie w małżeństwie wynikające ze zmian wprowadzonych do kodeksu karnego ustawą z 20 lutego 2015 r. W związku z brakiem możliwości wymierzenia sprawcy czynu z art. 197 § 1 k.k. kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej

wykonania (z czego sądy dotąd korzystały bardzo często) szczególne znaczenie w prawidłowym kształtowaniu reakcji karnej na zgwałcenie w małżeństwie może mieć tzw. kara mieszana określona w art. 37b k.k. Podkreślono też możliwość orzekania kary z nadzwyczajnym jej złagodzeniem, czy to na podstawie art. 60 § 2 pkt 1 k.k. (gdy doszło do pojednania sprawcy i ofiary), czy na podstawie art. 60a k.k., gdy dojdzie do złożenia wniosku o skazanie bez rozprawy.

Rozdział IV pracy poświęcony został wybranym zagadnieniom procesowym związanym ze specyfiką spraw dotyczących zgwałcenia w małżeństwie. Przede wszystkim omówiono dokonaną na początku 2014 r. zmianę trybu ścigania przestępstwa zgwałcenia oraz jej spodziewane nikłe znaczenie dla bardziej efektywnego ścigania zgwałcenia w małżeństwie ze względu na przysługującą pokrzywdzonej prawo odmowy składania zeznań, gdy sprawcą jest jej mąż lub konkubent. Podkreślono, że można zakładać, iż po zniesieniu wnioskowego trybu ścigania zgwałcenia w praktyce w sprawach dotyczących takich czynów na szkodę małżonka lub konkubenta, zmieni się zapewne tylko podstawa prawna odmowy wszczęcia lub umorzenia postępowania - tam, gdzie do tej pory wskazywano brak wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej, organy procesowe wskazywać zapewne będą brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa - na taką decyzję procesową przekłada się bowiem zwykle, co wykazały badania aktowe, skorzystanie przez pokrzywdzoną z prawa odmowy składania zeznań.

W rozdziale V, zamykającym rozważania o charakterze *stricte* prawnym, zarysowane zostały inne niż prawnokarne następstwa popełnienia zgwałcenia w małżeństwie. Tego rodzaju czyny, co oczywiste, mogą rodzić dość poważne konsekwencje przede wszystkim na gruncie prawa rodzinnego, a także prawa zobowiązań jako delikty rodzące odpowiedzialność odszkodowawczą oraz na gruncie prawa spadkowego. Przymuszanie małżonka do kontaktów seksualnych stanowi bowiem niewątpliwy wyraz braku prawidłowej więzi między małżonkami, którzy we właściwie funkcjonującym związku powinni dobrowolnie takie kontakty utrzymywać. Fakt, że jeden z małżonków wymusza takie kontakty przemocą, groźbą lub podstępem musi zaś prowadzić do wniosku, że łącząca małżonków więź psychiczna i fizyczna uległa znacznemu osłabieniu lub nawet całkowitemu zerwaniu. Stąd niewątpliwie zgwałcenie małżonka może prowadzić do pojawienia się symptomów świadczących o rozkładzie więzi małżeńskiej, a w rezultacie do orzeczenia

przez sąd separacji lub rozwodu, i to z winy małżonka, który dopuścił się zgwałcenia. Takie zaś zakończenie małżeństwa przekłada się chociażby na pojawienie się rozszerzonego obowiązku alimentacyjnego względem małżonka niewinnego oraz łączy się z możliwością nakazania przez sąd w wyroku rozwodowym eksmisji ze wspólnie zajmowanego mieszkania. Małżonek pokrzywdzony zgwałceniem uzyskuje też roszczenia odszkodowawcze, przede wszystkim te wskazane w art. 445 § 2 k.c., a ewentualnie także wynikające z art. 448 k.c.. Bardzo istotne cywilnoprawne konsekwencje zgwałcenia w małżeństwie mogą wystąpić też na gruncie prawa spadkowego, jeśli małżeństwo trwało w chwili śmierci małżonka pokrzywdzonego zgwałceniem. Przede wszystkim dopuszczanie się przez małżonka spadkodawcy ataków na jego wolność seksualną może stanowić niewątpliwie podstawę wydziedziczenia takiego małżonka przez samego spadkodawcę, a także uznania go za niegodnego dziedziczenia przez sąd. Jak jednak podkreślono, trwanie małżeństwa po dokonaniu zgwałcenia może zostać odczytane jako przesłanka świadcząca o tym, że doszło do przebaczenia małżonkowi winnemu, a to z kolei spowoduje, że będzie on spadkobiercą po zmarłym małżonku na zasadach ogólnych. W rozdziale V omówiono także zakres praw i obowiązków małżonków w zakresie pożycia małżeńskiego, a także możliwe skutki nadużywania tychże praw lub niewywiązywania się z obowiązków w świetle prawa kanonicznego. Wskazano też na możliwe konsekwencje zgwałcenia małżonka w świetle ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży.

W rozdziale VI pracy przedstawiono wyniki przeprowadzonych obszernych badań aktowych. Badaniu podlegały wszystkie sprawy dotyczące zgwałcenia w małżeństwie lub konkubinacie zarejestrowane we wszystkich jednostkach prokuratury w Polsce w latach 2006-2009. Były to zatem trzy kategorie spraw, a mianowicie sprawy, w których wydano postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa, sprawy zakończone wydaniem postanowienia o umorzeniu śledztwa oraz sprawy, w których skierowano do sądu akt oskarżenia, przy czym w przypadku tych ostatnich, jako ich szczególnie istotną podgrupę analizowano te sprawy, w których doszło do skazania sprawcy za zgwałcenie. W tej grupie spraw dokonano także ustaleń dotyczących charakterystyki sprawcy pod względem jego wykształcenia, zatrudnienia, wieku, stanu cywilnego, itp. Na cały materiał badawczy składało się 667 spraw, z czego 176 stanowiły sprawy zakończone skierowaniem do sądu

aktu oskarżenia. Oprócz badań ilościowych polegających na uzyskaniu z badanego materiału danych liczbowych określających cechy zachowań podlegających ocenie organów ścigania i sądów, a następnie ich analizy, przede wszystkim pod kątem związku tych cech ze sposobem zakończenia sprawy, a także oprócz analogicznych danych obrazujących sposoby działania organów wymiaru sprawiedliwości, w tej części pracy przedstawiono także opisy licznych pojedynczych stanów faktycznych (studia przypadków), tak aby wzbogacić opracowanie w zakresie poznawczym, bowiem dzięki tym opisom czytelnik ma szansę dowiedzieć się, jakiego typu sprawy trafiają do wiadomości organów ścigania i sądów jako zgwałcenia w małżeństwie lub konkubinacie.

Przeprowadzone badania aktowe pozwalają na stwierdzenie, że większość zgwałceń w małżeństwie lub konkubinacie co do zasady stanowią czyny charakteryzujące się niezbyt dużym natężeniem stosowanej przemocy, stosunkowo rzadko też sprawcy posługują się samymi groźbami. Natomiast dość często łączone są oba te sposoby wymuszania uległości pokrzywdzonej. Ta stosunkowo niezbyt intensywna przemoc ze strony sprawców niewątpliwie łączy się z tym, że pokrzywdzone rzadko też stawiają bardziej intensywny opór. Stąd typowe zgwałcenie w małżeństwie nie pozostawia widocznych śladów na ciele ofiary, a tam gdzie one występują, są to z reguły ślady stosowanej przemocy (najczęściej opisane w art. 157 § 2 k.k.), które nie są śladami świadczącymi bezpośrednio o stosowaniu przemocy o charakterze seksualnym.

Przeprowadzone badania wykazały, że w przypadku zgwałcenia w małżeństwie orzekane są wyraźnie niższe kary niż w przypadku innych zgwałceń i wydaje się, że można to łączyć ze wskazaną w pracy specyfiką tych czynów: stosowaniem przemocy koniecznej do przełamania niezbyt intensywnego oporu pokrzywdzonej oraz braku (z reguły) chęci spowodowania jakichkolwiek dodatkowych dolegliwości - stany faktyczne, w których występowałyby elementy sadyzmu czy szczególnego nastawienia na poniżenie czy dodatkowe zadanie bólu pokrzywdzonej należały do wyraźnej mniejszości. Takie bardziej drastyczne przypadki spotykały się zresztą z najsurowszymi reakcjami sądów i pociągały za sobą najsurowsze kary. Kary takie orzekano zresztą z reguły właśnie w tych przypadkach, w których sądy uznawały, że sprawca swoim zachowaniem wyczerpał znamiona innego jeszcze przestępstwa (np. znęcania lub spowodowania obrażeń ciała na czas powyżej siedmiu dni).

Bliższa analiza akt spraw, w których skazano sprawców za zgwałcenie małżonki lub konkubiny, doprowadziła też do wniosku, że w takich przypadkach można mówić o występowaniu pewnego paradoksu. Z jednej strony uwidacznia się tendencja do niezbyt surowego karania takich sprawców, przy czym sądy rzadko uzasadniają to wprost istnieniem więzi małżeńskiej między sprawcą lub ofiarą (ten element podkreślany był tylko wtedy, gdy dalsze istnienie związku uznane zostało za dowód na to, że zgwałcenie nie było dla ofiary szczególnie traumatycznym przeżyciem), z drugiej jednak strony w przypadku tego typu czynów dochodzi czasem do skazania sprawców, co do których można by mieć wątpliwości, czy rzeczywiście zrealizowali znamiona sposobu doprowadzenia ofiary do niewątpliwie niechcianego obcowania płciowego. Inaczej mówiąc, wątpliwe w takich stanach faktycznych wydaje się to, czy doszłoby do skazania sprawcy za analogiczne zachowania, gdyby nie pozostawał on w związku z pokrzywdzoną. W przypadku bowiem sprawcy obcego dla pokrzywdzonej tak słaby opór lub wręcz jego brak nie pozwalałyby przyjąć, że zrealizowano wszystkie znamiona zgwałcenia. Zatem sądy biorą pod uwagę fakt pozostawania sprawcy i ofiary w bliskim związku i skazują za naruszenie wolności seksualnej żony lub konkubiny czasami na tej podstawie, że ewidentnie nie wyrażała ona zgody na kontakty seksualne, mimo że nie stawiała faktycznie oporu lub tylko słaby opór słowny, i to niekoniecznie w stanach faktycznych, w których doszło do ustalenia, że próba przeciwstawienia się sprawcy spowodowałaby zastosowanie przemocy wobec ofiary i pociągnęłaby dla niej dużo bardziej dotkliwe skutki, nie chroniąc jej jednocześnie przed zgwałceniem.

W pracy podkreślono, że właśnie w przypadku zgwałcenia w małżeństwie uwidacznia się dość dobrze problem tego, jak intensywny powinien być opór i przemoc stosowana dla jego przełamania. W niektórych opisanych przypadkach faktyczne znoszenie przez pokrzywdzoną seksualnych żądań męża czy konkubenta wydawało się stanowić raczej element znęcania się nad nią przez sprawcę (choć i to tylko przy założeniu, że sprawca miał taki zamiar), np. gdy sprawca nie zważał na to, że sprawiał pokrzywdzonej ból ze względu na jej szczególny stan fizyczny związany z chorobą, ciążą czy pójściem, jednak faktyczna bierność pokrzywdzonej i podporządkowywanie się żądaniom sprawcy mogły rodzić wątpliwości co do tego, czy rzeczywiście doprowadził on pokrzywdzoną przemocą do obcowania płciowego. W związkach charakteryzujących się przemocą w ogóle, można –

jak się wydaje – rozważać, czy ogólny klimat zastraszenia nie powoduje, że sprawca grozi pokrzywdzonej w sposób dorozumiany, jednak udowodnienie w takich przypadkach, że doszło do realizacji znamion strony podmiotowej zgwałcenia także nie wydaje się łatwe.

Analiza akt sądowych pozwoliła też na ustalenie silnego związku między stosowaniem przemocy o charakterze seksualnym, a występowaniem przemocy w związku w ogóle. Wśród skazanych za zgwałcenie żony lub konkubiny ponad 77% stanowili sprawcy, którzy zostali też uznani za winnych znęcania się. Drugim czynnikiem wyraźnie powiązanim ze zjawiskiem zgwałcenia w małżeństwie jest nadużywanie przez sprawcę alkoholu i dopuszczenie się przez niego tego czynu (lub czynów) właśnie po użyciu alkoholu. Ponad 84% skazanych za to przestępstwo to sprawcy, którzy w czasie czynu znajdowali się pod wpływem alkoholu, nierzadko zresztą, szczególnie w tych stanach faktycznych, w których sprawca dopuścił się wielu ataków na wolność seksualną żony lub konkubiny, były to osoby, u których występował stały problem z nadużywaniem alkoholu. W wielu sprawach pojawiły się ponadto w tle zdarzenia takie problemy jak: obsesyjna zazdrość sprawcy o partnerkę, informacje o oglądaniu przez sprawcę materiałów pornograficznych oraz informacje o istnieniu silnego konfliktu między sprawcą a ofiarą związanego z rozpadem związku czy sporem o prawo do opieki nad wspólnymi dziećmi.

W tej części pracy podkreślono, że lektura wszystkich akt poddanych badaniu prowadziła do wniosku, że część stanów faktycznych we wszystkich badanych grupach jest w istocie zbliżona, tj. jedynym dowodem zgwałcenia są zeznania pokrzywdzonej, a od czynników, których nie da się wychwycić w badaniu aktowym zależy to, jakie będą następnie losy takiego zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa. W każdej bowiem z trzech badanych grup spraw występowały przypadki, gdy pokrzywdzona relacjonowała wieloletnią nierzadko historię przemocy w związku, w tym przemocy o charakterze seksualnym, a w takich sytuacjach nawet dalsze prowadzenie postępowania w sprawie znęcania nie przesądzało tego, czy organy procesowe uznały za możliwe prowadzenie postępowania w sprawie o zgwałcenie. W części przypadków pojawienie się informacji o zgwałceniu przekłada się bowiem natychmiast na wydanie postanowienia w odmowie wszczęcia śledztwa z powodu braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa, a organy ścigania, bez nawet próby wykonania

jakichś czynności dowodowych. uznają, że wobec istnienia dwóch sprzecznych wersji zdarzenia niemożliwe będzie udowodnienie winy sprawcy. W niektórych analogicznych stanach faktycznych wszczynane jest jednak postępowanie karne, ale z tych samych powodów dochodzi ostatecznie do jego umorzenia, choć trzeba mieć na względzie, że pewna część takich decyzji wynika ze skorzystania przez pokrzywdzoną z prawa odmowy składania zeznań. Wreszcie w zbliżonych stanach faktycznych, tj. w sprawach, w których także jedynym dowodem są zeznania pokrzywdzonej, organy ścigania, a potem sądy uznają, że pokrzywdzona jest wiarygodna i w zasadzie wyłącznie na podstawie jej twierdzeń skazują sprawcę.

Przeprowadzone badania aktowe pokazały także istnienie znacznych rozbieżności w praktyce w zakresie traktowania zbliżonych stanów faktycznych, szczególnie w zakresie stosowanej kwalifikacji prawnej. Nie ma jednolitej praktyki dotyczącej rozwiązywania zbiegu zgwałcenia i znęcania, choć dominują przypadki przyjmowania w takich przypadkach rzeczywistego zbiegu przestępstw i wymierzania sprawcy kary łącznej. Szczególnie wątpliwe są natomiast zdarzające się przypadki uznawania jednego czy kilku zgwałceń za fragment znęcania, które trwało przez dłuższy czas i przyjmowanie w takich przypadkach kumulatywnej kwalifikacji prawnej. W pracy podkreślono, że w tych wszystkich stanach faktycznych, w których zgwałcenia dają się wyodrębnić jako pojedyncze zamachy na dobra pokrzywdzonej, odrębne od ataków stanowiących przejawy znęcania, sprawcy powinny być stawiane oddzielne zarzuty, a w razie skazania za oba przestępstwa wymierzana powinna być kara łączna. W tych natomiast stanach faktycznych, w których właśnie powtarzające się ataki na wolność seksualną pokrzywdzonej stanowiły najbardziej naganny przejaw jej złego traktowania przez sprawcę, prawidłowe wydaje się dopuszczanie kumulatywnej kwalifikacji prawnej na podstawie art. 197 i 207 k.k. Jak bowiem ujawniły badania aktowe, w części przynajmniej stanów faktycznych znęcanie się nad pokrzywdzoną było silnie powiązane z odmawianiem przez nią kontaktów seksualnych z mężem lub konkubentem, a w takich przypadkach znęcanie stanowiło w istocie sposób na doprowadzanie pokrzywdzonej do obcowania płciowego, a tym samym trudno było przyjmować wówczas wielość czynów.

Ogromne rozbieżności dotyczą też traktowania przez sądy wielokrotnych zgwałceń dokonywanych przez tego samego sprawcę. W takich przypadkach, poza rzadko

przyjmowanym rzeczywistym zbiegiem przestępstw lub jego szczególną odmianą w postaci ciągu przestępstw z art. 91 § 1 k.k., rozwiązaniem stosowanym zdecydowanie najczęściej jest uznawanie wielu takich zachowań za jeden czyn zabroniony w rozumieniu art. 12 k.k. Taka praktyka może budzić jednak pewne wątpliwości, przede wszystkim co do rzeczywistego wystąpienia u sprawcy z góry powziętego zamiaru popełnienia wielu zgwałceń. Wydaje się, że przyjmowanie tego rozwiązania odzwierciedla w istocie fakt, że zastosowanie w tych przypadkach konstrukcji zbiegu przestępstw napotkałoby na pewne trudności związane z koniecznością ustalenia precyzyjnej liczby czynów i czasu ich popełnienia, a dość typowe dla wielu stanów faktycznych jest to, że pokrzywdzone wskazują tylko pewne ramy czasowe bezprawnych zachowań, nie są natomiast w stanie wskazać ich dokładnych dat ani precyzyjnej liczby. Sposób stosowania art. 12 k.k. w tego typu sprawach wydaje się zresztą świadczyć o tym, że w istocie jest on wykorzystywany do stanów faktycznych, w których sprawca nie tyle miał z góry powzięty zamiar, co wykorzystywał powtarzającą się sposobność, co może świadczyć o tym, że *de lege ferenda* warto byłoby rozważyć powrót do takiego właśnie rozumienia czynu ciągłego (choć, co także należy podkreślić, obecnie takie stosowanie przepisu odbywa się w gruncie rzeczy *contra legem*).

Generalnie jednak, jak podkreślono w podsumowaniu pracy, zgwałcenie w małżeństwie lub konkubinacie jako przestępstwo nie budzi większych kontrowersji w praktyce polskiego wymiaru sprawiedliwości, a sądy i organy ścigania w sprawach tego typu, nawet jeśli pewne ich decyzje świadczą o ich szczególnym traktowaniu, odnoszą się do takich przypadków jako do jednego z wariantów zgwałcenia, dość rzadko zresztą eksponując w uzasadnieniach swoich decyzji elementy związane z istnieniem pomiędzy sprawcą i ofiarą więzów małżeńskich lub konkubinatu. Także wymiar kary w takich sprawach, choć średnio nieco niższy niż w przypadku pozostałych zgwałceń, nie odbiega na tyle od średniej kar wymierzanych za to przestępstwo, aby można było mówić o jakichś większych nieprawidłowościach w ocenie tego typu stanów faktycznych. Kary za zgwałcenie w Polsce w ogóle nie charakteryzują się nadmierną surowością, to samo dotyczy zatem i zgwałcenia w małżeństwie, w przypadku którego wskazane w pracy specyficzne czynniki mogą dodatkowo przemawiać za w istocie dość łagodnym karaniem niektórych sprawców tego typu zamachów na wolność seksualną.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć badawczych i naukowo-artystycznych

a) Autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Report (JCR)

Ze względu na specyfikę uprawianej dziedziny naukowej – polskie prawo karne – nie posiadam publikacji w czasopismach zamieszczonych w tym wykazie. Wynika to z faktu, że znajdujące się tam czasopisma anglojęzyczne poświęcone są prawu angielskiemu i amerykańskiemu, a specyfika *common law* powoduje, że tym samym nie publikują one co do zasady opracowań dotyczących dogmatyki prawa polskiego.

b) Kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo - badawczych w obszarach wiedzy obejmujących:

1) autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w § 3, dla danego obszaru wiedzy; 2) autorstwo lub współautorstwo odpowiednio dla danego obszaru: opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz, utworów i dzieł artystycznych:

Z uwagi na to, że niektóre z publikacji mogą spełniać kryteria z obu w/w punktów, osiągnięcia w tym zakresie zostaną omówione łącznie. Na pierwszym miejscu powinny wymienione zostać dwie monografie, które zostały opracowane na podstawie przygotowanej przeze mnie rozprawy doktorskiej. Pierwsza z nich „Przestępczość zorganizowana i prawnokarne formy jej przeciwdziałania”, Lublin 2006, ss. 480 zawierała rozważania odpowiadające najważniejszym problemom omówionym w pracy doktorskiej i stanowiła kompleksowe opracowanie kwestii kryminologicznych i prawnokarnych odnoszących się do problematyki przestępczości zorganizowanej. Książka składa się z czterech części podzielonych na rozdziały. W części I książki rozdział I poświęcony jest kryminologicznym i innym definicjom przestępczości zorganizowanej, a z kolei w rozdziale

II znajdują się rozważania na temat genezy i historycznego rozwoju przestępczości typu mafijnego na Sycylii oraz w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej do połowy XX wieku. II część książki odnosi się do współczesnych tendencji przestępczości zorganizowanej – opisano w niej szczegółowo rozwój włoskich i amerykańskich form przestępczości zorganizowanej po II wojnie światowej do czasów współczesnych, a także najważniejsze organizacje mafijne funkcjonujące na świecie pod koniec XX wieku (rozdział III), natomiast próbę odtworzenia na podstawie istniejącej literatury oraz oficjalnych danych, w tym statystyk sądowych obrazu polskiej przestępczości zorganizowanej podjęto w rozdziale IV. Stanowiąca sedno opracowania część III dotyczy problematyki przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej w obowiązującym polskim prawie karnym. Zawiera ona w rozdziale V szczegółową analizę dogmatyczną rozwiązań części ogólnej kodeksu karnego mogących mieć zastosowanie w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej (przygotowanie, sprawstwo kierownicze i polecające, nadzwyczajne obostrzenie kary, szczególne rygory w stosowaniu środków probacyjnych, nadzwyczajne złagodzenie kary oraz przepadek korzyści pochodzących z przestępstwa). Z kolei w rozdziale VI znalazła się przede wszystkim analiza dogmatyczna ustawowych znamion przestępstw stypizowanych w art. 258 k.k. (w rozdziale tym omówiono szczegółowo m.in. pojęcie zorganizowanej grupy i związku mających na celu popełnienie przestępstwa, rodzaje grup i związków wyróżniane przez prawo polskie, specyfikę czynności sprawczych przestępstw z art. 258 k.k., kwestie zbiegu przepisów i przestępstw, zagrożenie karą oraz dobrowolne odstąpienie od udziału w grupie lub związku). Natomiast rozdział VII dotyczy wybranych przestępstw charakterystycznych dla przestępczości zorganizowanej, takich jak wzięcie zakładnika, pranie pieniędzy oraz tzw. przestępstwa narkotykowe. Tę część książki zamyka rozdział VIII, w którym znajduje się zwięzła charakterystyka wybranych procesowych oraz pozaprocesowych form przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej (wskazano w nim m.in. na takie instytucje jak świadek koronny i świadek anonimowy oraz wybrane czynności operacyjno-rozpoznawcze). Część czwarta pracy dotyczy natomiast instrumentów zwalczania przestępczości zorganizowanej na forum międzynarodowym (z uwzględnieniem m.in. Konwencji ONZ przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej oraz odnoszących się do tej problematyki regulacji unijnych) oraz rozwiązań prawnokarnych innych państw, gdzie znalazły się uwagi o charakterze

prawnoporównawczym.

Druga monografia będąca rezultatem pracy doktorskiej, to „Zwalczanie zorganizowanych form przestępczości w prawie karnym obowiązującym na ziemiach polskich w XIX i XX wieku”, Lublin 2008, ss. 168. Praca ta składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym z nich omówiono rozwój zorganizowanej przestępczości o charakterze politycznym w Europie w XIX i XX wieku, ze szczególnym uwzględnieniem przestępczości o charakterze terrorystycznym. Kolejne rozdziały zawierają natomiast rozważania historycznoprawne – w rozdziale II przedstawiono ujęcie zorganizowanych form przestępczości w kodyfikacjach zaborczych obowiązujących na ziemiach polskich w XIX i na początku XX wieku, rozdział III omawia rozwiązania w tym zakresie kodeksu karnego z 1932 r., natomiast w rozdziale IV przedstawiono regulacje prawnokarne odnoszące się do zorganizowanej aktywności przestępczej w okresie powojennym, ze szczególnym uwzględnieniem kodeksu karnego z 1969 r.

Problematyka szeroko rozumianej przestępczości zorganizowanej (nie tylko nastawionej na osiągnięcie korzyści majątkowych lecz także tej o charakterze terrorystycznym) zajmuje mnie do dzisiaj, co znalazło wyraz w następujących publikacjach odnoszących się do wykładni art. 258 k.k. oraz innych przepisów, w tym części ogólnej, mogących stanowić ważne instrumenty zwalczania tego typu przestępczości: „Odpowiedzialność karna za udział w zorganizowanych strukturach przestępczych pod rządami kodeksu karnego z 1997 r.” [w:] T. Bojarski, K. Nazar, A. Nowosad, M. Szwarczyk (red.), „Zmiany w polskim prawie karnym po wejściu w życie kodeksu karnego z 1997 r.”, Lublin 2006, s. 343 – 353, „Penalizacja zachowań o charakterze terrorystycznym w prawie karnym wybranych państw”, „Studia Iuridica Lublinensia” 8/2006, s. 29-48, „Glosa do uchwały pełnego składu Izby Karnej Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2005 r., I KZP 7/05”, „Prokuratura i Prawo” 7-8/2007, s. 200-206. „Zwalczanie przestępczości zorganizowanej i terroryzmu w świetle obowiązywania kodeksu karnego z 1997 r.” [w:] S. Pikulski, M. Romańczuk-Grącka, B. Orłowska-Zielińska (red.), „Tożsamość polskiego prawa karnego”, Olsztyn 2011, s. 159-173, „Obowiązek potwierdzenia wyjaśnień przed sądem przez tzw. małego świadka koronnego”, „Prokuratura i Prawo” 9/2012, s. 68-82, „Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, „Białostockie Studia Prawnicze, Zeszyt 10, Legal And Criminological Aspects of Terrorism.

Local and Global Perspective”, ed. E. W. Pływaczewski, Białystok 2011, s. 157-170, „Zorganizowana grupa przestępcza w orzecznictwie”, „Prokuratura i Prawo” 12/2013, s. 100-116, „Wybrane problemy wymiaru kary za udział w zorganizowanych strukturach przestępczych” [w:] M. Bojarski, J. Brzezińska, K. Łucarz (red.), „Problemy współczesnego prawa karnego i polityki kryminalnej, Księga jubileuszowa Profesor Zofii Sienkiewicz”, Wrocław 2015.

Oprócz publikacji odnoszących się do przestępstwa udziału w zorganizowanych strukturach przestępczych, zajmowałam się także przestępstwami przeciwko porządkowi publicznemu w ogóle, co zaowocowało autorstwem komentarza do rozdziału XXXII k.k. w publikacji: Kodeks karny. Część szczególna. Tom II, Komentarz, Art. 222-316, pod red. M. Królikowskiego i R. Zawłockiego, Warszawa 2013, ss. 282-409 oraz artykułem: „Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu w Kodeksie karnym z 1932 roku i obecnie” [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak, M. Gałązka, R.C. Hałas, S. Hypś, D. Szeleszczuk (red.), „Kodeks karny z 1932 roku”, Lublin 2015, s. 229-248, a także glosą odnoszącą się do problematyki zbiegu art. 252 k.k. i art. 190 lub 191 k.k. - „Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 19 września 2013 r., II AKa 270/13”, „Prokuratura i Prawo” nr 5/2015, s. 188-192.

Ważne miejsce wśród problemów, którymi zajmowałam się po uzyskaniu stopnia doktora zajmuje także przestępstwo prania pieniędzy. Tematyce tej poświęcone zostały artykuł: „Sporne problemy przestępstwa prania pieniędzy”, „Studia prawnoustrojowe”, nr 10 z 2009 r., s. 129-141, rozdział monografii: „Pranie pieniędzy w prawie międzynarodowym i prawie Unii Europejskiej” [w:] E. W. Pływaczewski (red.), „Proceder prania pieniędzy i jego implikacje”, Warszawa 2013, s. 43-70 oraz „Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 21 lutego 2012 r., II AKa 338/11”; WPP 3/2013, s. 109-114. O przestępstwie prania pieniędzy pisałam także w komentarzu do kodeksu karnego pod red. T. Bojarskiego, w którym jestem autorką komentarza do rozdziału XXXVI k.k. grupującego przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu („Kodeks karny. Komentarz”, T. Bojarski (red.), Wyd. 7, Warszawa 2016 – wcześniejsze wydania ukazywały się od 2006 r., współautorzy: T. Bojarski, J. Piórkowska-Flieger, M. Szwarczyk). Problematyce przestępstw gospodarczych w ujęciu historycznym poświęcony został także artykuł: „Ewolucja odpowiedzialności za przestępstwa gospodarcze” [w:] T. Bojarski, K. Nazar-

Gutowska, A. Nowosad, A. Michalska-Warias, J. Piórkowska-Flieger, A. Sośnicka, M. Szwarczyk, D. Firkowski (red.), „Rozwój nauk penalnych w sześćdziesięcioleciu Wydziału Prawa i Administracji UMCS”, Lublin 2009, s. 67 – 81.

Jeśli chodzi o inne zagadnienia części szczególnej kodeksu karnego, to we wskazanym wyżej Komentarzu pod red. T. Bojarskiego opracowałam komentarz do kilku pojęć z art. 115 k.k. (§ 8 – 12 oraz 20), a także, oprócz przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu, do większości przestępstw przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej (art. 130 – 139), do przestępstw przeciwko obronności z art. 143 i 144 k.k. oraz do przestępstw przeciwko wolności stypizowanych w art. 190, 190a i 191 k.k. Przestępstwu tzw. stalkingu, jeszcze przed uchwaleniem art. 190a k.k. poświęcony został artykuł: „Prawnokarne aspekty nękania w polskim prawie karnym (współautor: K. Nazar-Gutowska), *Studia Iuridica Lublinensia*, tom XIV z 2010 r., s. 61-76. Ponadto wspólnie z J. Piórkowską-Flieger napisałam artykuł: „*Ochrona świadka w polskim prawie karnym*” [w:] I. Nowikowski (red.), „Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi”, Lublin 2007, s. 54 – 66. Jestem też autorką artykułu odnoszącego się do zabójstwa eutanatycznego pt. „Ustawowe znamiona zabójstwa eutanatycznego” [w:] M. Mozgawa (red.), „*Eutanazja*”, Warszawa 2014, s. 121-155.

Jestem też współautorką publikacji „*Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Wyd. 5, Warszawa 2015, wcześniejsze wydania ukazywały się od 2007 r. (współautorzy: T. Bojarski, J. Piórkowska- Flieger, M. Szwarczyk), w którym pisałam komentarz do niektórych wykroczeń przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu (art. 60¹ – 63) oraz niektórych wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji (art. 94 – 97), a także do wszystkich wykroczeń przeciwko zdrowiu (art. 109 – 118), przeciwko interesom konsumentów (art. 133 – 139b) oraz do wykroczeń zgrupowanych w rozdziale „*Szkodnictwo leśne, polne i ogrodowe*” (art. 148 – 166).

Moje zainteresowanie przestępstwem zgwałcenia, związane przede wszystkim ze wskazaną wyżej monografią na temat zgwałcenia w małżeństwie, zaowocowało także następującymi publikacjami: „*Ustawowe znamiona przestępstwa zgwałcenia*” [w:] M. Mozgawa (red.), *Przestępstwo zgwałcenia*, Warszawa 2012, s. 31-60; „*Wybrane problemy przestępstwa zgwałcenia*” [w:] A. Adamski, J. Bojarski, P. Chrzczonowicz, M. Leciak (red.), „*Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga Jubileuszowa*

Profesora Mariana Filara”, Tom I, Toruń 2012, s. 400-413, „Podstęp przy zgwałceniu w prawie polskim oraz angielskim i amerykańskim”, „Studia Iuridica Lublinensia”, Tom XXI, Lublin 2014, s. 129-144 oraz „Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 15 maja 2013 r., II AKa 90/13”, Palestra 7-8/2014, s. 150-154, która odnosi się do problematyki zbiegu art. 197 i 198 k.k.

W okresie po uzyskaniu stopnia doktora zajmowałam się też wybranymi zagadnieniami związanymi z reformą postępowania w sprawach nieletnich, czego rezultatem były publikacje: „*Planowane zmiany w postępowaniu wykonawczym w sprawach nieletnich*” [w:] T. Bojarski, K. Nazar-Gutowska, A. Nowosad, A. Michalska-Warias, J. Piórkowska-Flieger, A. Sośnicka, M. Szwarczyk, D. Firkowski (red.), *Problemy reformy postępowania w sprawach nieletnich*, Lublin 2008, s. 175-185, „*Projekt ustawy "Prawo nieletnich" - podstawowe założenia reformy*” [w:] Z. Bartkiewicz, A. Węgliński, A. Lewicka (red.), *Powinności i kompetencje w wychowaniu osób niedostosowanych społecznie*, Lublin 2010, ss. 343-357 oraz „*Projektowane zmiany modelu postępowania w sprawach nieletnich*” (współautor: J. Piórkowska-Flieger,) [w:] T. Bojarski i in. (red.), „*Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego, Materiały z konferencji naukowej Lublin 26-27 września 2011 r.*”, Lublin 2011, ss. 259-272;

Moja wieloletnia współpraca z Wydziałem Pedagogiki i Psychologii, gdzie prowadzę wykłady z kryminologii i prawnych podstaw resocjalizacji dla studentów pedagogiki resocjalizacyjnej oraz wykłady z mediacji sądowej na studiach podyplomowych z mediacji, zaowocowała z kolei dwoma artykułami na temat instytucji mediacji: „*Instytucja mediacji w prawie polskim, ze szczególnym uwzględnieniem mediacji w sprawach nieletnich, karnych i cywilnych*” [w:] A. Lewicka (red.), „*Profesjonalny mediator. Zostań nim. Poradnik metodyczny*”, Lublin 2008, ss. 11 – 33 oraz „*Mediacja jako alternatywa wobec tradycyjnego wymiaru sprawiedliwości?*” [w:] Z. Bartkiewicz, A. Węgliński (red.), „*Skuteczna resocjalizacja. Doświadczenia i propozycje*”, Lublin 2008 r..

W swojej pracy naukowej zajmowałam się także wybranymi zagadnieniami części ogólnej kodeksu karnego. Moje zainteresowania instytucją odstąpienia od wymierzenia kary doprowadziły do opracowania monografii „*Odstąpienie od wymierzenia kary w świetle statystyk sądowych i badań aktowych*”, Lublin 2013, ss. 96, w której oprócz analizy teoretycznej, znalazły się także wyniki badań aktowych oraz analiza danych statystycznych,

dzięki czemu podjęta została próba pokazania, jak instytucja ta funkcjonuje w praktyce wymiaru sprawiedliwości. Tematyce tej poświęcone zostały również dwa artykuły: „Odstąpienie od wymierzenia kary w kodeksie karnym z 1997 r. - zagadnienia wybrane” [w:] A. Michalska-Warias, I. Nowikowski, J. Piórkowska-Flieger (red.), „Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Bojarskiemu”, Lublin 2011, ss.237-252 oraz „Odstąpienie od wymierzenia kary w prawie wykroczeń” [w:] A. Błachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hara, J. Kosonoga, H. Kuczyńska (red.), „Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej. Księga jubileuszowa Profesora Jana Skupińskiego”, Warszawa 2013, s. 702-719.

Ponadto opublikowałam artykuły odnoszące się do różnych problemów części ogólnej, a także wzajemnych relacji prawa karnego i kryminologii, takie jak: „Prawnokarne znaczenie psychopatii”, *Palestra* 9-10/2009; s. 56-66, „Odstraszające oddziaływanie kary śmierci w świetle najnowszych badań amerykańskich” (współautor: A. Taracha), „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 3/2009, s. 96-106, „Wzajemne relacje wybranych pojęć prawnokarnych i kryminologicznych” [w:] V. Konarska-Wrzosek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz (red.), „Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi Markowi”, Warszawa 2010, s. 773-786, a także - odnosząca się do zbiegu podstaw nadzwyczajnego obostrzenia i złagodzenia kary - „Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2008 r., sygn. III KK 363/07, *Państwo i Prawo* nr 2/2010, s. 130-135.

Jestem też autorką publikacji przedstawiającej sylwetkę Profesora Jerzy Śliwowski (1907 - 1983) [w:] A. Przyborowska-Klimczak (red.), *Profesorowie Wydziału Prawa i Administracji UMCS 1949 - 2009. Księga jubileuszowa z okazji sześćdziesięciolecia Wydziału Prawa i Administracji UMCS w Lublinie*, Lublin 2009, s. 288 – 301.

Ponadto w podlegającym ocenie okresie opublikowałam trzy recenzje książek, w tym dwóch anglojęzycznych: „Recenzja książki W. Cebulaka i E. W. Pływaczewskiego: *Prostitution in the United States and Poland. A Cross-Cultural Criminological Study From a Religious Perspective*”, „*Państwo i Prawo*” 8/2007, s. 120-122, „Recenzja książki Barbary Kunickiej-Michalskiej: *Zarys prawa karnego Hiszpanii*”, „*Państwo i Prawo*” 5/2010, s. 118-120 oraz „Recenzja książki *Current Problems of the Penal Law and Criminology* (Aktualne problemy prawa karnego i kryminologii), pod red. Emila W. Pływaczewskiego, Białystok

2009, „Prokuratura i Prawo” z 2011 r, nr 5, s. 168-173;

Opracowałam także wspólnie z K. Nazar-Gutowską, A. Nowosad i J. Piórkowską-Flieger testy dla studentów z zakresu części ogólnej prawa karnego materialnego („Testy. Prawo karne, pod red. T. Bojarskiego, wyd. 1, Warszawa 2010 ss. 223, wyd. 2, Warszawa 2012) a także „Sprawozdanie z konferencji: „Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego, Lublin 26-27 IX 2011” (współautor J. Piórkowska-Flieger), „Państwo i Prawo” 5/2012, ss. 122-124.

3. Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach – brak

4. Międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio: naukową lub artystyczną

- 2007 r.- nagroda indywidualna II stopnia Rektora UMCS za wyróżniającą się pracę w roku akademickim 2006/2007
- 2009 r. - stypendium Rektora Seidlera przyznane przez Senat UMCS za szczególne osiągnięcia naukowe
- 2011 r. - nagroda indywidualna III stopnia Rektora UMCS za wyróżniającą się pracę w roku 2010
- 2015 r. - medal brązowy za długoletnią służbę

5. Wygłoszenie referatów na krajowych lub międzynarodowych konferencjach tematycznych

1. „ *Mediacja jako alternatywa wobec tradycyjnego wymiaru sprawiedliwości?*”, Konferencja: „Skuteczna resocjalizacja – doświadczenia i propozycje”, Lublin 6-7 listopada 2006 r.;
2. „*Planowane zmiany w postępowaniu wykonawczym w sprawach nieletnich.* Konferencja: Problemy reformy postępowania w sprawach nieletnich, Lublin 18-19 września 2008 r.; konferencja międzynarodowa;

3. „Prawnokarne aspekty nękania w polskim prawie karnym (współautor: K. Nazar-Gutowska), Konferencja: „Zauroczenie czy zagrożenie? Psychologiczno-prawne aspekty stalkingu. Rozpoznawanie zjawiska i diagnozowanie”, Lublin 3-4 października 2008 r.; konferencja międzynarodowa;
4. „Sporne problemy przestępstwa prania pieniędzy”, Konferencja: Współczesne problemy prawa karnego, Olsztyn, 20-21 listopada 2008 r.;
5. „Projekt ustawy *"Prawo nieletnich"* - podstawowe założenia reformy, Konferencja: Powinności i kompetencje w wychowaniu osób niedostosowanych społecznie, Kazimierz Dolny, 5-6 grudnia 2008 r.;
6. „Ewolucja odpowiedzialności za przestępstwa gospodarcze”, Konferencja: „Rozwój nauk penalnych w sześćdziesięciolecie Wydziału Prawa i Administracji UMCS”, kwiecień 2009; konferencja międzynarodowa;
7. „Projektowane zmiany modelu postępowania w sprawach nieletnich (współautor: J. Piórkowka-Flieger), Konferencja: „Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego, Lublin 26-27 września 2011 r., konferencja międzynarodowa;
8. „Zwalczanie przestępczości zorganizowanej i terroryzmu pod rządami kodeksu karnego z 1997 r.”, Konferencja: „Tożsamość polskiego prawa karnego”, Olsztyn 17-19 października 2011 r.;
9. „Ustawowe znamiona przestępstwa zgwałcenia”, Konferencja: „III Lubelskie Seminarium Karnistyczne, Przestępstwo zgwałcenia”, Lublin, 12 grudnia 2011 r.
10. „Wybrane *problemy przestępstwa zgwałcenia*” (w związku z chorobą autorki referat odczytany przez J. Piórkowską-Flieger), Konferencja: „Nauki penalne wobec szybkich przemian socjo-kulturowych”, Toruń 8-9 października 2012;
11. „Ustawowe znamiona zabójstwa eutanatycznego”, Konferencja: „Eutanazja – VI Lubelskie seminarium karnistyczne”, 8 grudnia 2014; konferencja międzynarodowa;
12. „Prawnokarne środki przeciwdziałania przemocy seksualnej między małżonkami w teorii i praktyce”, Konferencja: „Prawnokarna ochrona pokrzywdzonych przemocą domową”, Stalowa Wola 19 października 2015 r.
13. „Zgwałcenia w małżeństwie”, Konferencja: „Zgwałcenie. Definicja, reakcja, wsparcie dla ofiar”, Warszawa, Prokuratura Generalna, 1-2 grudnia 2015r.
14. „Kazirodztwo a pokrewieństwo prawne i biologiczne”, Konferencja: „Kazirodztwo –

c) Kryteria oceny w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej:

- 1) uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych – brak
- 2) udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji (załącznik 8)
- 3) kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami – brak
- 4) udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism – brak
- 5) członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych - brak
- 6) osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki – zob. załącznik 7
- 7) opieka naukowa nad studentami i lekarzami w toku specjalizacji – brak
- 8) staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich:
luty 2004 – stypendium Instytutu Maxa Plancka w Instytucie Międzynarodowego i Zagranicznego Prawa Karengo we Fryburgu Bryzgowijskim (Niemcy);
- 9) wykonanie ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców - na prośbę Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji opracowałam w 2009 r. wnioski dotyczące problemów legislacyjnych związanych ze zwalczaniem przestępczości zorganizowanej
- 10) udział w zespołach eksperckich i konkursowych – brak

Lublin, 12 stycznia 2016 r.

.....
podpis